

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA MEHNAT TARBIYASI

Ravshanova Dildora

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti talabasi

Ilmiy rahbar: Iroda Qarshiyeva,

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti

Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim

kafedrasi o'qituvchisi

Annotatsiya: Maktabgacha yoshdagi bolalarga mehnat tarbiyasi berishning mazmuni, bolalar bog'chasida mehnat tarbiyasining vazifasi va mazmunini muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun maktabgacha yosh guruhlarda kerakli shart- sharoitlar yaratilishi lozimligi haqida so'z olib boramiz. .

Kalit so'zlar: mehnat tarbiyasi, mehnat, kichik guruh, katta guruh, sayr, o'z-o'ziga xizmat, axloqiy, estetika.

Kirish. Yosh avlodga mehnat tarbiyasi berish masalasi hozirgi vaqtda eng muhim mavzu hisoblanadi. Mehnat har bir kishi kamolotida, umuman jamiyat taraqqiyotida muhim ahamiyat kasb etadi. Maktabgacha yoshdagi bolalarni jismoniy, aqliy, axloqiy va estetik tomondan tarbiyalashda mehnat tarbiyasi muhim ahamiyatga ega.

Mehnat bolalarda diqqat, zehnilik, topqirlik, o'rgangan malaka va ko'nikmalarini amaliyotda qo'llay bilish, ijodkorlik qobiliyatlarini egallashni talab etadi. Mehnat jarayonida bolalar qisman ish turlarini (bir varaq qog'oz buklash, kerakli uzunlikni o'lchab olish, andozaga qarab shaklni qirqish kabi harakatlarni) anglatuvchi bir nechta tushuncha va atamalardan foydalanishga, bajarilgan ishdagi izchillikni so'zlab berishga to'g'ri keladi. Bular bola nutqini yangi so'zlar bilan boyitadi, uning mantiqiy bog'liq ravishda grammatik jihatdan to'g'ri shakllanishiga imkon beradi.

Bolalarni oddiy mehnat qurollari, materiallarga ishlov berish usullari bilan tanishtirish lozim. MTTdagi mehnat bolalarni maktabdagi politexnik ta'limga tayyorlaydi.

MTTlarida mehnat tarbiyasining vazifasi va mazmunini muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun kerakli shart-sharoitlar yaratilishi lozim. Bolalar mehnati uchun joy, vaqt va gigiyenik shart-sharoitlar yaratilmog'i kerak. Ozodalik, toza havo, kerakli darajadagi yorug'lik, mehnatning bolalar imkoniyatiga muvofiq

bo'lishi, mehnat vaqtini bolalar yoshiga qarab to'g'ri belgilash (kichik yoshli bolalar uchun 10-12 daqiqa, katta guruh bolalari uchun 15-20 daq), bolalar harakatlarini almashtirib turishni ham e'tiborga olish kerak.

Kichik bog'cha yoshidagi bolalarning mehnati biror jarayonga doir harakat bo'lib, u faqat kattalarning rahbarligi natijasidagina amalga oshirilishi mumkin.

Mehnat ijtimoiy taraqqiyotning manbai, barcha moddiy va ma'naviy ehtiyojlarni qondirishning asosiy shart-sharoitlaridir. ushbu bilan birga inson xayotiy faolyatining asosiy shakllaridir, kishi xayotining mazmuni va xar bir jamiyat azosining vazifasi, shaxs taraqqiyotining asosidir. Mehnat qadimdan jamiyatning axloqiy prinsipi xisoblanib kelingan. Mehnat-faqat shaxsiy moddiy farovonlik manbaigina emas, balki xalqqa xizmat qilish, vatanimiz gullab yashnashi va uning qudratini oshirishning asosi xamdir.

Madaniyatli kishi mehnatsevar bo'lib yetishadi. Mehnatni sevmaydigan va qadrlamaydigan odamdan madaniyatli kishi chiqmaydi. Insonning ongliligi, tarbiyalanganligi avvalo mehnatga bo'lgan munosabatida ko'rinadi.

Mehnat insonni ulug'laydi go'zallikka chorlaydi. Mehnatsiz turmush mazmunsiz o'tadi. Mehnat qihnaydigan inson hayoti zerikarlidir. U ma'naviy qashshoq, jismoniy zaif bo'ladi. Uzoq umur ko'rish siri ham mehnatdadir. Mehnat qilmasang, xatto buyuk istedod xam so'nadi, mehnat har qanday qobilyatni rivojlantiradi. Terlab-pishib qilingan mehnat erta hosil beradi, mehnatdan qobilyat, qobilyatdan iste'dod, undan esa daxolik paydo bo'ladi. Xammasining zamirida sidqi dildan qilingan mehnat yotadi. Mehnat baxt timsoli ekanligi xammaga ayon. Inson yaralgandan buyon mehnat faoliyati bilan shug'ullanib kelgan. Mehnat har qanday moddiy va ma'naviy boyliklarning asosiy manbai.

Inson hayotida mehnatning ahamiyati hamma vaqt barcha xalqlarning eng asl farzandlari mutafakkirlari, olimu-fozillaming diqqat markazida bo'lgan. Mehnat jarayonida insoniy xislatlarning faol namayon bo'lishi uchun eng qulay sharoitlar yaratadi va har bir kishida ma'naviy qoniqish hosil qiladi.

Har bir bola maktabgacha tarbiya yoshidan boshlab mehnatda ishtirok etish zarur. Bolalar bog'chasida, oilada bajariladigan uncha murakkab bo'lmagan har bir topshiriq uning kundalik vazifasiga aylanishi kerak. Bola mehnatning ahamiyati va mohiyatini tushunib yetishish uchun pedagog kattalarning mehnati, bolalarning o'zlari bajaradigan mehnat turlarini kuzatish yuzasidan ekskursiyalar uyushtiradi

Tadqiqot metodologiyasi va tahlil natijalari. Maktabgacha ta'lim muassasalari, bolalarning eng dastlabki ta'lim olish davri bo'lib, ularning

intellektual va jismoniy rivojlanishi uchun muhim poydevor yaratadi. Biroq, bu ta'lim faqat bilim olish bilan cheklanmasdan, shuningdek, bolalarning shaxsiy va jamiyatdagi o'rnini, mehnatga bo'lgan munosabatini shakllantirishga ham katta e'tibor qaratiladi. Shu nuqtai nazardan, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida mehnat tarbiyasi juda muhimdir.

Mehnat tarbiyasining maqsadi va vazifalari- Mehnat tarbiyasi, maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarga mehnatni qadrlash, uning inson hayotidagi o'rnini va ahamiyatini tushuntirish, shuningdek, mehnatga oid ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan jarayon sifatida qaraladi. Boshqa so'z bilan aytganda, mehnat tarbiyasi orqali bolalar jismoniy va aqliy faoliyat orqali mehnatning turli shakllari bilan tanishadilar, o'z mehnatlari natijasida qo'lga kiritgan natijadan qoniqish hosil qilishni o'rganadilar.

Mehnat tarbiyasining asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

1. **Mehnatga ijobiy munosabatni shakllantirish:** Bolalar o'z mehnatlari bilan foydali natijaga erishishni va mehnatning qadriyatini tushunishni o'rganadilar.
2. **Mehnat ko'nikmalarini rivojlantirish:** Bolalarga oddiy, lekin foydali ishlarni bajarishni o'rgatish, ular orqali jismoniy va aqliy salohiyatini rivojlantirish.
3. **Jamiyatga foydali bo'lishni anglash:** Maktabgacha ta'lim muassasasida mehnat tarbiyasi yordamida bolalar o'zlarining ishga bo'lgan mas'uliyatini anglab yetadilar, bu esa jamiyatga foyda keltirish va muammolarni hal etishga xizmat qiladi.
4. **Qobiliyat va ko'nikmalarni rivojlantirish:** Boshqalar bilan ishlash, guruhda faoliyat olib borish, maqsadga erishishda qiyinchiliklarni yengib o'tish kabi ko'nikmalarni rivojlantirish.

Mehnat tarbiyasining usullari- Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida mehnat tarbiyasini amalga oshirishda quyidagi usullar qo'llaniladi:

1. **Amaliy mashg'ulotlar:** Bolalarga turli mehnat jarayonlarini ko'rsatish va ularni bajarishga jalb qilish. Masalan, bog'da ishlash, o'zlariga tegishli narsalarni tartibga solish, o'yinchoqlarni yig'ish.
2. **O'yin orqali mehnatni o'rgatish:** O'yin orqali bolalar mehnatning oddiy shakllarini o'rganadilar. Misol uchun, qurilish bloklari bilan o'yin o'ynash orqali mehnatni rejalashtirish va natijalarni olishni o'rganish.

3. **Darsliklar va hikoyalar:** Mehnat va uning ahamiyatini tushuntirish uchun maxsus hikoyalar, she'rlar, multfilmlar va boshqa didaktik materiallardan foydalanish.

4. **Ko'rgazmalar va namoyishlar:** Mehnat jarayonlarini bolalarga ko'rsatish va ular bilan birga amaliy ishlar o'tkazish.

5. **Mahoratli mutaxassislarning ish faoliyatini ko'rsatish:** Bolalarga o'z kasbini sevgan va mehnatini yuqori darajada bajarayotgan kishilarni namoyish qilish orqali mehnatning ijobiy tasvirini shakllantirish.

Maktabgacha ta'limda mehnat tarbiyasining ahamiyati

Mehnat tarbiyasi bolalarda bir nechta muhim fazilatlarni rivojlantiradi. Avvalo, bu bolalarning mas'uliyat hissini oshiradi. Har bir bolaga unga berilgan kichik vazifani bajarish orqali natijaga erishish muhimligi o'rgatiladi. Mehnat tarbiyasi shuningdek, bolalarga samarali vaqtni boshqarish va muammolarni hal qilishni o'rgatadi.

Bundan tashqari, bolalarda mehnatga nisbatan ijobiy munosabat shakllanadi. Agar maktabgacha ta'limda mehnatning ahamiyati va uning hayotdagi o'rni haqida to'g'ri tushunchalar berilsa, kelajakda ularning mehnatga bo'lgan yondashuvi ijobiy bo'ladi. Bu esa ularning jamiyatda muvaffaqiyatli va mas'uliyatli insonlar sifatida o'sishlariga yordam beradi.

Xulosa- Maktabgacha ta'lim muassasalarida mehnat tarbiyasining o'rni katta. Bu jarayon bolalar uchun mehnatning ahamiyatini tushunish, samarali va ijobiy mehnat ko'nikmalarini o'rganish imkonini beradi. Shuningdek, mehnat tarbiyasi bolalarni jamiyatda faol va mas'uliyatli shaxslar sifatida tarbiyalashda muhim rol o'ynaydi. Bu esa kelajakda ularning hayotdagi muvaffaqiyatlarini ta'minlashga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Kushakova.G .Maktabgacha ёшдаги болаларни толерантлик руҳида тарбиялаш. Бола шахсини ривожлантиришнинг долзарб муаммолари. II – Халқаро илмий – амалий анжуманининг тезис ва мақолалар тўплами. Тошкент, 2008. –Б. 107- 108

2.Usmonova.M.Maktabgacha yoshdagi bolalarni axloqiy tarbiyalashda xalq ertaklarining o'rni. Umumfilologik tadqiqotlar: muammo va yechimlar. Taniqli olim, filologiya fanlari nomzodi, dotsent Bahodir Fayzullaevning 60 yillik yubileyiga bag'ishlangan ilmiy –amaliy anjuman materiallari. Jizzax -2011 yil. 218 -219 bet

3. Норқўзиева. М. А. Бўлажак ўқитувчиларнинг касбий барқарорлигини таъминлашда буюк сиймоларнинг роли. Мактабгача таълим тизимини ривожлантиришда илмий-амалий инновацияларнинг педагогик аҳамияти халқаро илмий-амалий конференция 2020 йил 11-12 ноябрь Самарқанд, 1.

4. Belkin A.S. Yosh pedagogikasining asoslari: Prok. talabalar uchun nafaqa. yuqoriroq ped. darslik bosh / A.S. Belkin - M.: Akademiya, 2008. - 192 p

5. Рузматова, Д. (2024). Maktabgacha yoshdagi bolalarni aqliy rivojlantirishni o'ziga xosligi. *Новый Узбекистан: наука, образование и инновации*, 1(1), 669–671. извлечено от <https://inlibrary.uz/index.php/new-uzbekistan/article/view/32439>

Библиографические ссылки